

בארות המים

סוכה

ב' ע"ב

ויעוין ברש"א (עירוזין ס) דאע"ג דמוכח התם דקורה רחצה
ד' נמי פסולה למעלה מכ' אמה ולא דוקא רחצה טפח
גרידא, מ"מ רחצה ז' טפחים נראה דכשרה, דצוה שלטא עינא
ע"י דפנות המבוי וכדחזינן הכא גבי סוכה, וכ"כ הר"ן שם
דאפשר דרחצה ז' כשרה אך מסיק 'אלא שאני חושש לומר דכיון
דאין דרכה בכך אלא בטפח בלבד לא פלוג בה רבנן'.

אך המאירי (בבית הבחירה עירוזין ס) כתב דמסתמת הגמ'
משמע דאף בקורה רחצה פסלינן למעלה מכ', ולא ניחא ליה
למימר דהוי משום לא פלוג, ולהכי כתב דהא דמהני דפנות
מגיעות לסכך היינו דוקא בסוכה 'שמחוך נויין שבה אדם נותן
עיניו בכותל ואינו מפסיק בהצטתו עד שיראה את כלה', וכן
האריך המאירי (בחיידושי לעירוזין ס) דבסוכה היינו טעמא
משום דמסתמא דופני הסוכה מציירין ומעטרין אותן בקרמין
ובנויין ויוצאין חוץ לכתלים מבחוץ ומחוך חידוש אותן ליורין
שלטא ביה עינא בסכך, ויעו"ש דה"ה קורה מציירת מהני
כאלמתרא [והנה האחרו' דנו האם אלמתרא מהניא בסוכה, או
דילמא בעינן דיהא היכר מחמת הסוכה עצמה, ודפנות הסוכה
שאני דהוו חלק מן הסוכה, ולכאורה מדברי המאירי דאף נויי
הסוכה מהנו, חזינן דמהני אף דבר שאינו מן הסוכה, אך אפשר
דנויין נמי חשיבי כחלק מן הסוכה, כיון דמבטלן
לדופני הסוכה].

והמאירי (בסוגין) בשם י"מ תירץ דדוקא בסוכה העשויה
לישיבה שלטא עינא ע"י הדפנות, משא"כ במבוי
(ועיקר החילוק מבואר בעירוזין ג יעו"ש).

וכן ביארו האחרו' בדברי רבנו יואל שהציא הטור (הל' חנוכה סי'
תרע"א) דהא דפסלינן נר חנוכה למעלה מעשרים אמה 'דוקא
כשמניחה בחוץ אבל כשמניחה בבית אפי' למעלה מעשרים אמה
כשירה כדאמרין גבי סוכה אם דפנות מגיעות לסכך אפי'
למעלה מכ' אמה כשירה דשלטא ביה עינא', והדברים נריכיס
ביאור דמאי נפק"מ אי מניחה בבית או בחוץ, הא אפילו בחוץ
כל שמניחה סמוך לכותל נימא דע"י הכותל שלטא עינא בגרות
[וכ"נ מריש ל' תוס' 'לא דמי לנר חנוכה' דהוקשה להם בכל נר
חנוכה דסתמו מונח בחוץ סמוך לכותל] ויעוין בטור במה דדחה

אמר רבי יאשיה אמר רב מחלוקת בשאין דפנות מגיעות
לסכך אבל דפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה
מעשרים אמה כשרה כמאן כרבה דאמר משום דלא
שלטא בה עינא וכיון דדפנות מגיעות לסכך משלמ
שלטא בה עינא - מצינו כמה דרכים בדברי הראשונים
בביאור דדפנות מגיעות לסכך שלטא בה עינא.

רש"י ביאר ד' שלטא ביה עינא דרך דפנות' והיינו כדביאר
המאירי (ב א בטעם הב') 'שאדם עשוי ליתן עיניו במה
שלפניו וכשהוא נותן עיניו בכותל אינו מפסיק בהצטתו עד
שיראה את כולה וכשמציט בראש הדופן המחובר לסכך הריקנה
הסכך הסמוך לדופן נראה עמו', וכן מבואר מדברי תוס'
ודעמייהו דתמהו מקורת מבוי.

אך הריטב"א כתב ד'לאו משום דהשתא דדפנות מגיעות לסכך
מעייני בה טפי דהא אמאי', ומסיק הריטב"א דעיקר
הפירוש דכיון שהוא מוקף שתי מחילות כהלכתן דעריצין
ושלישית טפח ודפנות מגיעות לסכך ורואה עצמו מכוסה
ועומד תחת קירוי אי אפשר שלא ישיב אל לבו לדעת שהוא יושב
תחת סכך כו' וכ"ה בחי' הרא"ה כיון דחזי נפשיה דמכסי ותחת
קרוי הוא עומד יעו"ש, וז"ל המאירי (ב א בטעם הא') שמחוך
שאין שם אויר מפסיק נותן לבעל לבו שלא מחמת דפנות לבד הוא
בא אלא אף מחמת סכך.

ויעוין בערוך לנר דלרש"י ודעמיה סגי בדופן אחת המגעת
לסכך, דע"ז נמי נמשכים עיניו וחזי לסכך, משא"כ
לריטב"א ודעמיה בעינא ג' דפנות.

תד"ה וכיון, ולא דמי לנר חנוכה וקורת מבוי דלא חשיב
היכר למעלה מעשרים אף על פי שהקורה על גבי
כתלים דהתם קורה טפח לא שליט בה עינא כמו בסוכה
דרחבה טובא - וכן תירלו הרשב"א (עירוזין ג א) והר"ן (בסוגין
ובעירוזין) והמאירי (בסוגין) וכ"כ הריטב"א בעירוזין (ס) אך
בסוגין כתב הריטב"א דהוא דוחק, ודחה מה"ט פי' התוס'
אלא הא דשלטא ביה עינא היינו משום דרואה עצמו
מכוסה וכנ"ל.

עוד בחזו"א (סי' קמג סק"ד) [ויעוין צעמק ברכה (סוכה סי' א) וכבר תמהו ע"ד].

תד"ה כרבי זירא, אבל כרבה דאמר משום מישלט עינא לא דאפילו רחבה טובא לא שלטא בה עינא - אך לשון רש"י דאי משום משלט עינא בטפי מארבע אמות פורתא לא שלטא בה עינא, ומשמע דדוקא בטפי פורתא לא שלטא עינא, אך ברחבה טובא מד' אמות שפיר שלטא עינא (ולכא"ו כן החוש מע"ד) ולכאורה משמע מרש"י דלה"נ ברחבה טובא כשרה אף לרבה, אלא הא דמכשרינן ברחבה טפי פורתא מד' אמות הוי כרבי זירא דוקא, ויעוין באחרו'.

תד"ה כמאן דלא כחד, ודברי רב חנן בר רבה צריכה טעמא, ויש מפרשים משום דהוה ליה לול של תרנגולין כיון דגביהה וקטינה כולי האי אבל מחזקת טפי מכדי ראשו נפקא מכלל לול של תרנגולין לאקרויי סוכה - לכאורה הוי חסרון בשם דירה, דככה"ג לית לה זורת דירת אדם אלא זורת לול תרנגולין [ולאו משום דלא חזיא לדירה והויא דירה סרוכה, כיון דאית בה זע"ז שפיר חזיא לדירה ואין הגובה מגרע, אלא דאין זו זורת דירת אדם, והא נמי מגרע שם דירה] ואף למ"ד סוכה דירת עראי צעין מ"מ עכ"פ שם דירת עראי (וע"כ א' וברש"י ע"ס). והשפת אמת (לעיל ע"א) כתב דיתכן דלהך מ"ד אינה פסולה אלא מדרבנן ודלא כשינויא קמא דלעיל (ב' א) דסוכה דאורייתא תני פסולה, וצעמק סוכות כתב דיתכן דפסולה משום ציווי מצוה, אך לכאורה ריהטת לשון תוס' דכה"ג חסר בשם סוכה, ומשמע דפסולה מדאורייתא.

והראב"ד בס' כתוב שם כתב לצאר טעמא דרב חנן וז"ל דהויא דרך עניות ודוחק, ולפי עניותו ג"כ עושה דפנותיה עניות וצנין עראי, וכיון שהם צנין עראי והיא זרה וגבוהה מכ' אמה, לא קיימא אפילו ברוח מצויה, ולפי מעשיו של זה האי שפסלה לו סוכתו, אבל אם עשאה חזקה, אף על פי שהיא זרה וגבוהה מעשרים כשרה עכ"ל, ולכא"ו הדברים צ"ב טובא דאי באמת לא קיימא ברוח מצויה, אף באינה גבוהה כ' אמה פסולה (כדלקמן כג' א' וע"כ כד' ב) והיכא דעשאה חזקה דקיימא ברוח מצויה הא כשרה, וא"כ מאי שיעורא דעשרים אמה [ואולי י"ל דמיירי בעשאה במקום דאין הרוח שולטת, דדעת כמה אחרו' דככה"ג אף מחילה שאין עומדת ברוח מצויה (ואכמ"ל) ואע"כ כיון דגבוהה עשרים, דמעיקר זורתא לא חזיא למיקם ברוח מצויה, פסולה, דככה"ג חסר בשם דירה, כיון דמלד עלם זורתא לא חזיא לעמוד ברוח מצויה^א].

דברי רצנו יואל הלוי, אך ביארו האחרו' (יעוין צפנים מאירות סי' מז) דרצנו יואל נקיט כהך תירוץ, דדוקא בסוכה דעשויה לשיצה שלטא עינא ע"י הדפנות, וה"נ במדליק צבית דהפרסומי ניסא לצני הצית, משא"כ במדליק בחוץ דהפרסומי לצני רה"ר ההולכים דמי למצוי דכיון דעשוי להילוך לא מהני דפנות להיכרא, ויעוין במאירי (עירוזין ע"ס).

תד"ה יש בה, למאי דמסיק בו' תימה וכי נכשיר ברחבה משהו יתר מד' אמות אם היתה גבוהה מעשרים אפילו טובא הא ודאי אין כאן צל סוכה וי"ל דלעולם צריך הרוחב לפי הגובה לפי חשבון ד' אמות לעשרים - וכ"כ בתוס' הרא"ש וצתוס' רבינו פרץ וצחי' הרא"ה וצחי' הריטב"א ובמאירי וצתש"ץ (ח"א סי' קכו). ובדברי התש"ץ והמאירי מצואר דהוא הדין בצפחותה מד' אמות יש לפחות מכ' אמה לפי חשבון, אלא דמתניתין מיירי בצתוס סוכה דהויא ד' אמות כשיעור בית, וכן ריהטת לשון תוס' 'לעולם צריך הרוחב לפי הגובה' וכן משמעות המהרש"א יעו"ש.

אך יש מהאחרו' דפירשו כוונתם דדוקא בגבוהה מכ' אמה צעין לפי חשבון, אך מז' טפחים עד ד' אמות כשרה בגובה כ' [דאל"כ דחוק טובא ליכא דגמ' למסקנא 'מראשו ורובו ושולחנו עד ארבע אמות פליגי אבל יותר מארבע אמות דברי הכל כשרה' דהא ליכא חילוק כלל בין ראשו ורובו לארבע אמות, דלעולם הוי לפי חשבון (ומזה עיקר קו' תוס' מעיקרא כדביאר המהרש"א יעו"ש, אך אי אף בצפחות הוי לפי חשבון קשה טפי)] ולכא"ו הו"ע ד' ספרת תוס' צחי' ה'צ', אך לכאורה השתא צחי' קמא לא ניחא להו בזה.

שם, אי נמי קים להו לרבנן דאפילו בגובה אלה אי אפשר שלא יהא כאן צל סכך פורתא אם היתה רחבה יותר מד' אמות בו' - צפשוטו כוונתם לל סכך פורתא היינו מיעוט לל באיכות, ויעוין בחזו"א (סי' קג סק"ד) דנקט תחילה מסברא 'דאין שיעור לעוצי הסכך דגם דק שצדק עושה לל דק', ויעוין צפרי מגדים (מש"צ סי' תרכט סק"א) דנקט דסכך שקוף כזכוכית כשר לסיכוך (וכתב להכשיר זכוכית לסכך בשעת הדחק 'כפי ששמעתי אומר מאפר הוא נעשה, כי לא ראייתו המלאכה ואם יש תערובות הולכין צתה הרוצ בכל התורה', ונפק"מ צפויפלטטיק שקוף מדבר הכשר לסיכוך, אך צעיקר הדבר דנו האחרו' לפסול מה"ת או מדרבנן משום דנשתנה מצבייתו ופנים חדשות הוא ואכ"מ) ומטו משמיה דהגרי"ז דליכא שיעור לאיכות הלל ולהכי אף זכוכית חשיבא סכך, אך יעוין בחזו"א (ע"ס) דמדברי תוס' (ד' א) נראה דצעין לל חשבון דהאדם נהנה ממנו וכן הביא מדברי הר"י מלוניל (ריש עירוזין) ויעוין

^א ויעוין ד' הראב"ד בס' כתוב שם (ר"פ הישן) גבי הסומך סוכתו בכרעי המיטה דפסולה ולחד מ"ד טעמא משום דאין לה קצע ופי' הראב"ד שם כיון דכל שעתא צריך להו לכרעי המטה שהם עם המטה הויא ליה כמי שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיצבה דכה"ג לאו כלום הוא עכ"ל, הרי

וכי תימרו קטן שאינו צריך לאמו מדרבנן הוא דמיחייב ואיהי בדרבנן לא משגחה - משמעות הגמ' בסוגין דהאס נמי מחוייבת בחינוך, וצנויר (כח ז) האיש מדיר את בנו צנויר ואין האשה מדרת את בנה צנויר כו' איש אין אצל אשה לא מאי טעמא ר' יוחנן אמר הלכה היא צנויר ורבי יוסי צברי חנינא אמר ריש לקיש כדי לחנכו במצות אי הכי אפי' אשה נמי קסבר איש חייב לחנך בנו במצות ואין האשה חייבת לחנך את בנה בשלמא לרבי יוחנן דאמר הלכה היא צנויר אמטו להכי בנו אין צמו לא אלא לריש לקיש אפילו צמו קסבר בנו חייב לחנכו צמו אינו חייב לחנכה, ועמדו הראשונים (שם וציומא פז א) דמשמע דאשה אינה חייבת לחנך את בנה, ועוד תמהו הראשונים דבסוגיא דהתם משמע דליכא חיוב חינוך אלא בצנו ואלא בצמו, והרי ציומא (פז א) מבואר דאף בתנוקה איכא חינוך לתענית יום הכיפורים.

ומצינו בזה כמה דרכים צברי הראשונים: התוס' ישנים (יומא שם בריש דצריהס) כתבו דדין חינוך דסוגיא דנזיר דינא אחרניא הוא, וכ"כ התוס' צנויר (שם) דלכריך לחלק צדבר יעו"ש ויעו"ע צתשו' מהר"ם מרוטנבורג (קרימונה סי' רי').

ובפשוטו ביאור הדברים, דעיקר דין חינוך היינו במצוות המחויבות, אך צנוירות הרי אף גדול אינו מחויב לקבל על עצמו נזירות, אלא הך חינוך ענין אחר הוא, להרגילו בפרישות, ובהך חינוך אמרי' דדוקא האיש חייב ולא האשה, וכן דוקא צנו ואלא צמיה, אך בשאר מצוות איכא חיוב חינוך אף על האם ואף על צמו [וצדצריהס שם משמע דלדרך זו חיוב חינוך הוא על כל אדם (ועכ"פ על צ"ד) והא דקטן אוכל נבילות אין בית

והמאירי ז"ד לזאר טעמא דרז חנן צר רצא וז"ל לא נתברר טעם לדבריו אלא שאפשר שהוא סובר שכל שהיא רחצה כשיעור זה אפשר שלא להיות שם כל סכך וכעין טעמו של ר' זירא, אלא שאמר דלא כחד על מה שהוספנו עליו ר"ל על ר' זירא שתלינו את דבריו בשיעור ד' אמות עכ"ל. ודנו האחרו' אי לרז חנן נמי הוי לפי חשבון כדביארו תוס' לרבי זירא (לשינויא קמא) [ויסתכן דתלי בדרכים הנ"ל].

אמר רבי יהודה מעשה בהילני המלכה בלוד שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה והיו זקנים נכנסין ויוצאין לשם ולא אמרו לה דבר אמרו לו משם ראייה אשה היתה ופטורה מן הסוכה - בפשוטו מתפרש הך משם ראייה בתמיהה, אך ליכא נמי ראייה אפיכא, אולם האחרו' (יעוין צר"ש ועוד) ז"דדו לפרש בניחותא, דאדרבה משם ראייה אפיכא, דהנה שיטת רש"י בעירובין (נא א, נא ז) דלרבי יהודה דאין נשים סומכות אסור לנשים לקיים כל מצות עשה שהזמן גרמא משום דמיחזי ככל תוס"פ, והתוס' (שם נא א) הקשו מסוגין ותי' דכיון דישבה עם צניה לא מיחזי ככל תוס"פ, אי נמי כמ"ד דשלא בזמנו צעי כוונה לעבור ואשה דלא מיחייבא אף בזמנו הוי כשלא בזמנה ושלא בזוונה אינה עוברת יעו"ש, והראב"ן (סי' פו ז'ין בגהש"ס) כ' דכיון דאמרינן תשבו כעין תדורו ודירה איש ואשתו ומה אשה אגב בעלה ישבה אף הילני אגב צניה שריא לישבי יעו"ש, אך כתבו האחרו' ד"ל דאדרבה זהו דאמרי ליה חכמים משם ראייה אשה היתה ופטורה מן הסוכה, וע"כ דסוכה פסולה היתה דאל"כ היתה עוברת צבל תוס"פ ולא סברי כהנך טעמי, ורבי יהודה סבר כהנך טעמי.

דאף דהא דניטלת היינו ע"י מעשה אדם המתחדש, נמי הוי צכלל פסולא דסוכה שאין יכולה לעמוד צרוח מצויה, ואף דהתם ל"ש חסרון צדין מחילה, אלא הוי חסרון צסם דירה (וכדפירש"י כג א יעו"ש).

² ומלשון רש"י שם מבואר דלא הוי צל תוס"פ דאורייתא אלא דנראות כמוסיפות, אך ריהטת לשון רש"י צראש השנה (ג א) דהוי צל תוס"פ דאורייתא ממש (ויעוין בשאגת אריה סי' קה) ויעוין צמהרש"א (ר"ה שם) דתמה דל"ש צל תוס"פ אלא צעושה מצוה ומוס"פ עליה אך הכא דאין מצוות כלל לא, אך מדברי רש"י מבואר לכאורה דאף צכה"ג איכא צל תוס"פ (והרא"י נחלקו עוד צמצטל מצוה לגמרי אי עובר צבל תגרע ואכמ"ל) ויעוין צרש"א וצריט"ב"א (עירובין שם) דדחו צברי רש"י רק משום דפטור נשים ממ"ע שהו"ג הוי קולא צעלמא דהקילה עליהם תורה דומיא דפטור סומא ממצוות לר"י, ומשמע צבלא"ה אף צפטור לגמרי מן המצוה ועושה את המצוה איכא צל תוס"פ.

³ ולבאר' היינו דכיון דמצוות סוכה כעין דירה, ודרך דירה לדור עם אשתו וצני ציתו, ממילא הוי מעיקר צורת המצוה, ולהכי ל"ש לדון הך מעשה כחוספת על המצוות.

⁴ וז"ל שם נראה דאפילו אמו נמי לא מחייבא, כדמשמע צהיה צנויר [שם] איש אין אשה לא, ואף על גב דליכא ראייה מהתם כולי האי, דהא קאמר נמי התם צנו אין צמו לא, ואשכחנא צעלמא לעניין יום הכיפורים דמחנכין התינוקות כמו התינוק, מכל מקום לעניין אמו דלא מיחייבה לחנוכי ולאפרושי ראייה גדולה היא, כיון דצלאו ראייה סברה היא כיון דלא מיפקדה למולו ולפדותו וללמדו תורה וצכל מצוות צן על האב, כל דתקון רצון כעין דאורייתא תקון, וההיא דהילני המלכה צפרק קמא דסוכה דהיתה יושבת ושבעת צניה צסוכה, מחמת על עצמה היתה, אי נמי היה להן אב עכ"ל.

⁵ ויעוין צמאירי (נזיר שם) דלרבי יוחנן ל"ש צלל דין חינוך צנוירות כיון דהיא מצוה התלויה צצונו של האדם וצנדצת לצו (אך מגוף הסוגיא אין הכרח דלרבי יוחנן ליכא צזה דין חינוך, ד"ל דהוכרח לומר דהלכה היא צנויר דאל"כ היאך שרינן הקפה וכו' יעו"ש) וז"ל דאף לריש לקיש הך דין חינוך דינא אחרניא הוא וכנ"ל, ויעוין עוד צקרן אורה (נזיר שם) וצחי' ר' ראובן צסוגין (סי' א).

כדמשמע בירושלמי (ה"א) ובתוספתא (פ"א ה"א) דצנייה גדולים היו ותלמידי חכמים יעו"ש, אי נמי ס"ל דחכמים דלא חשו לדברי רבי יהודה פליגי בזה גופא וסברי דלא פטורה מחינוך [וכן צימא דמבואר דאף בתינוקת איכא חינוך לתענית יום הכיפורים הוא מימרא דאמוראי, ובמתניתין דהתם לא אשכחנא להדיא חיוב חינוך אף בתינוקת.

והאחרו' תירצו עוד, דאף אי אין האם מחוייבת בחינוך, מ"מ יתכן דאסור להאכיל קטן חוץ לסוכה משום איסור ספייה, אלא דתמהו דדברי הראשונים בכ"ד [הרשב"א (שבת קנג ב) הריטב"א (יבמות קיד ב) והר"ן (יומא עג ב) ועוד] מבואר דאיסור ספייה בכל האיסורין הוא דאורייתא ולא אסמכתא בעלמא הוא, אך יעוין בנובי"ת (או"ח סי' א') דדן בשיטת הטור דיתכן דהוי דרבנן ויעוין עוד בפמ"ג (סי' שמג משב"ז סק"א) ויעוין עוד בפמ"ג (שס) דנסתפק דדילמא איסור ספייה דאורייתא הוי דוקא בנותן לתוך פיו ולא בנותן בידו, אך מדרבנן י"ל דאסור אף בכה"ג.

אולם בעיקר הדין, יעוין צמג"א (סי' תרטו סק"ב) דמבואר דבאכילה חוץ לסוכה ליכא איסור ספייה, ד'באכילה אין איסור והיא נותנת לו ומה לה אם יאכל בסוכה או חוץ לסוכה ואינה מחוייבת להכניסו לסוכה כו' ועוד דהוי מצות עשה' ויעוין עוד צמג"א (סי' רסט סק"א) אך צמג"א (סי' תרמ סק"ג) איתא דאסור אף לאחר שאינו אצוי להאכילו חוץ לסוכה (אלא דלא נתבאר בדבריו דהוי דאורייתא משום ספייה) אך האחרו' צידדו להגיה בדבריו דמותר, דהרי ציין לדבריו צסי' רסט, והתם חילק דבאיסור התלוי בזמן שרי.

דין מצווין להפרישו היינו דוקא באיסורין, דבאיסורין ל"ש חינוך, אך במצות עשה איכא דין חינוך וכל אדם מחויב בזה, וגבי יוה"כ הוי מצות עינוי, יעו"ש (ויעוין צפני"י) ויעוין בלשון רש"י (חגיגה ב א) ובלשון המאירי (נויר שס).

עוד תירצו התוס' ישנים (יומא שס) בשם ר"י, דלעולם חיוב חינוך הוי דוקא על האב וצמ"א (יומא שס) דמ"כ שמא הוה לא ושצעה צנייה בסוכה שמא הוה להם אב וחנכס בכך, ואפילו לא היה להם אב היתה מחנכתם למצוה בעלמא'.

והאחרו' (יעוין בתרוה"ד סי' נד ובגהש"ס ושאר אחרו') תמהו דבסוגין משמע דלא כב' הדרכים, דמ"כ שמא הוה להם אב וחנכס בכך, הא בסוגין משמע דהילני עזמה היתה מחוייבת בזה [ויש שצ"ארו בכוונתם דצמקום דאיכא אב מחוייבת אף האם, אך למ"כ מלשון התו"י 'וחנכס בכך'] וכן מש"כ דשמא היתה מחנכתם למצוה בעלמא, תמהו האחרו' דהא בסוגין משמע דחיובא הוא [ויעוין צקה"י דתי' ע"פ משמעות שיטת התוס' (ברכות מה ב) דבכלל חיוב חינוך חייבו אף את הקטן עזמו, ונהי דרק על האב הטילו לחנכו בהך חיובא ולא על האם, אך כיון דהוא עזמו מחויב, וכל מעשיה עשתה על פי חכמים, מסתמא הורו לה לחנכס לקיים חיובם].

ורבנו אברהם מן ההר (נויר שס) כתב ומסתברא דר' יוחנן סבר דצין אב צין אס חייבין לחנך במצוות אחד בן ואחד בת, דלריש לקיש הוא דאצטריכינן למימר קסבר כו' עכ"ל, ומבואר דהך דינא תלי בצלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש, וא"כ יש לומר דסוגין כרבי יוחנן [וריש לקיש מצי לפרש ראיית רבי יהודה

ג' ע"א

לפנים שאין צו ז' על ז', אסור לישב שם כיון שהמקום נר לו לשבת שם וכ"מ בגמרא דף ג' ע"ש בקיטונות עכ"ל.

ובמחצית השקל (בדרך הב') ביאר ראיית המגן אברהם, דכלמה דדן להכשיר קרן זוית היינו מדין פסל היוצא מן הסוכה, והכא גבי קיטונות חזינן דצפסול דלמעלה מכ' לא

אמר רב אשי לא נצרכה אלא לקיטונות שבה רבנן סברי בניה בסוכה מעליא הוו יתבי ואיהי יתבה בקיטונות משום צניעותא ומשום הכי לא אמרי לה דבר ורבי יהודה סבר בניה גבה הוו יתבי ואפילו הכי לא אמרי לה דבר - כתב המגן אברהם (סי' תרלד סק"א) וז"ל נראה לי דאפי' הסוכה גדולה הרבה וצמקום אחד יש קרן א' משוך

¹ ריש לבאר כוונתו בכמה אנפי, הא' דמצות עשה ליכא מעשה איסור ממש אלא העדר קיום המצוה, וכה"ג לא חשיב דספי ליה איסור בידים, ועו"ל דכיון דדין ספייה ילפי' משרצים דס וטומאה וכולהו אית בהו לאו, לא ילפי' מינייהו עשה, ולפ"ז אף באיסור עשה כן הוא, ועו"ל ע"פ מה דמצינו (גיטין מה ב) דקטן חשיב אינו בקשירה ופסול לכתיבת תפילין ואעפ"כ לענין שחיטה חשיב בר זביחה ושחיטתו שחיטה (חולין ב א) ויתכן דביאר החילוק (יעוין צקה"ע סי' עה) דבאיסורין חשיב חפלא דאיסורא אף כלפי הקטן אלא דהגברא אינו מוזהר, משא"כ במצות עשה דליכא מצוה כלל כלפי הקטן, ומעתה אי נימא דיסוד איסור ספייה הוי משום דעלם המעשה הוי מעשה דאיסורא (וכדנ' שיטת הרשב"א נדה סא ב) ניחא דבעשה ל"ש ספייה (ויעוין צקה"ע (שס).

פסלין קרן זיית, כל דאיכא בעומקה ד' אמות הוי כליכא דופן במקום זה ופעמים דהרי היא פוסלת את כל הסוכה] אך מסיק החזו"א דכיון דהמג"א גופיה לא אחי עלה מהאי טעמא, ומדברי הגמ' ליכא הכרח לפסול, לדינא נראה דיש להקל בזה כדלדיד דהביכורי יעקב יעו"ש.

ובביאור הלכה (סי' תרל"ד ס"א) נקט דלדברי המג"א פסלין אף בגוונא דאיכא בקרן רוחב ז' טפחים, כיון דליכא נמי אורח ז' (ודלא כדרך החיים) יעו"ש. אך החזו"א שם תמה, דטעמא דהמג"א דהמקום נר לו לשבת ודאי ל"ש צכהאי גוונא, דהרי הקרן פתוחה לסוכה הגדולה, ואף אי נימא כאידך טעמא, דהקרן נידונית כמקום צפני"ע דלית ציה שיעורא, היינו דוקא צפחות מרוחב ז', אך כל דאיכא רוחב ז' וצעינן להשלים רק שיעור האורך, לענין זה ודאי אינו נידון כמקום צפני"ע, ושטח הגדולה מנורף אף לזוית ומשלימה לאורך ז' יעו"ש.

תד"ה לא נצרכה, דילמא ארוכה טובא אבל לא היתה רחבה שבעה טפחים - להך גירסא בתוס' מבואר דלשיעור סוכה סגי דיש בה כדי לרבע זע"ז ולא צעינן דוקא ז' אורך וז' רוחב, וכן הוכיח הב"ח (סי' תרל"ד) מדברי תוס', אך רוב האחרו' פליגי וכתבו דט"ס בתוס' וגרסינן לא היתה רחבה אלא שבעה טפחים, והוכיחו כן, דהרי ע"כ דהיתה ארוכה טובא (ובלשון תוס') דיש בה יותר מכדי לרבע זע"ז, דאי צכדי לרבע זע"ז מנמנמס אכתי לא מצי יתצי בה ז' צנים, וע"כ דהא דסבר רב חנן דמודים חכמים ציתירה מז' על ז' היינו דוקא ציתירה בין באורך ובין ברוחב, וא"כ למה הו"רכו תוס' לאוקמי דלית בה רוחב ז', הא שפיר איכא לאוקמי אף ציש בה רוחב ז' מנמנמס וארוכה טובא, אלא ע"כ דגרסינן בתוס' דלא היתה רחבה אלא שבעה טפחים, וכ"ה בתוס' הרא"ש ובתוס' רבנו פרץ יעו"ש, ואף הב"ח מסיק דאף דלהלכה נראה דסגי צכדי לרבע אך למעשה יראה להחמיר דצעינן ריבועא ממש ודלא כחוס' [ויעו"ש דנסתפק דיתכן דרש"י פליג בזה גופא ומה"ט לא ניח"ל בדברי תוס', ומדברי תור"פ נראה צשיטת רש"י, דרב חנן דמכשיר ציתירה על ז' היינו אף ציתירה צאורך לחוד או ברוחב לחוד ולא צעינן יתירה צאורך וברוחב יעו"ש].

והתוס' לקמן (י"א) כתבו וז"ל והיכא דהאיר או הפסול אין מהלכין על פני כל הסוכה אם ממנו ועד הדופן האמצעי כדי הכשר סוכה הכל כשר הואיל והכל מחובר לשיעור הכשר סוכה הרי זה כפסל היוצא מן הסוכה דניתר בלא דפנות

מכשרינן מדין פסל היוצא מן הסוכה, ואע"ג דאנן קי"ל (סי' תרל"ג ס"ה) כרש"י (ד' א) דצבנה איטבא כשרה כולה מדין פסל, היינו לדידן דקי"ל כרצא דטעמא משום עראי, אך לרב חנן בר רבא דפסולה משום לול של תרנגולין (כגליון תוס' צ"ז) ולרבי זירא דפסולה משום דליכא כל סוכה, חזינן הכא דאין נידון כפסל היוצא מן הסוכה, וה"כ בקרן זיית שאין בה זע"ז, חשיבא כסכך פסול ולא מהני בזה פסל יעו"ש.

ויעוין בחזו"א (סי' קמד סק"ו) דתמה ע"ד המגן אברהם, דמבואר מלשונו דטעם הפסול הכא לא הוי משום חסרון שיעור סוכה, אלא משום 'שהמקום נר לו לשבת שם', ותמוה דלענין הך חסרון ודאי דמהני דין פסל היוצא מן הסוכה, דהרי מכשרינן פסל אף צלית ציה שיעור זע"ז, וכן צסוכה קטנה דזע"ז ואויר פחות משלושה דמנטרף ואין ישנים תחתיו הרי המקום נר לו לשבת ואעפ"כ מכשרינן [ולכאורה נראה צדעת המג"א, דדוקא היכא דהמקום נר צפועל מחמת הדפנות המקיפות אותו צנמנמס, פסלינן, אך היכא דהמקום עצמו מרווח, אלא דלנחת ידי חוצה צריך לנמנמס מקום ישיבתו למקום ההכשר, הא אינו מגרע, וצפרט דצכה"ג הרי סגי דראשו ורובו צמקום ההכשר, ומיעוטו מצי להוציא למקום שצדו, משא"כ צמקום נר המוקף דפנות].

והא דהכא לא מכשרינן מדין פסל, כתב החזו"א דצ"ל דחסרון כל סוכה דרבי זירא חשיב כסכך פסול, וכן סברא דלול של תרנגולין הוי כפסול חיובי, משא"כ דין עראי דרצא ודין היכר דרצה, דהוי רק כהעדר תנאי הכשר הסוכה, אמרי' דכל דעיקר הסוכה חזיא לעראי ואית בה היכר, מכשרינן לכולה מדין פסל היוצא [ועוד כתב החזו"א דיתכן דצקיטונית דסוגין היה צורת הפתח המפסקת ומצטלת דין פסל יעו"ש, והביכורי יעקב כתב לדחות הראיה מקיטונית 'דשאני קיטונית שהוא רשות חלוק לעצמו עם דפנות אין מנרפיין אותו לסוכה ליתן לו דין פסל, כמו שאין דנין כפסל מה שיוצא אחורי המחיצה' וכ"כ הצגדי ישע דצריך לומר דמשום שהיו מחיצות מפסיקות אין לה צרוף יעוין שם עוד].

אולם כתב החזו"א דיש מקום לקיים עיקר דינא דהמג"א מטעמא אחרת, דהך קרן זיית חשיבא כמקום צפני עצמו דלית ציה שיעורא, ופסולה משום חסרון שיעור, ולא דמי לפסל היוצא דאינו חלוק משאר הסוכה [וכתב החזו"א, דאי

¹ ויעוין צביכורי יעקב דהוכיח דמהני דין פסל אף למקום נר, ממש"כ תוס' (י"ט צ) צבי סוכה העשויה כמין צריף ד'אפשר כשיש שם משך ז' צגובה י' שאף תחת השיפוע שאין צבנה י' כשרה כיון שיש בה ד' ברוחב מידי דהוא אפסל שיוצא מן הסוכה' וכ"כ הרא"ש (שם סי' לו) ואף דתוס' והרא"ש נקטי לה צלשון אפשר, יעוין צרבנו ירוחם (נ"ח ח"א דניו"ע"ד) דהעתיקו לדינא והוצא הרמ"א צדרכי משה וצהגה (סי' תרל"א ס"י) ומה לי אין ראוי ליצב מחמת הגובה ומי לי אין ראוי ליצב מחמת הרוחב יעו"ש (מיהו מצינו לכאף דחלוק שיעור הגובה משיעור הרוחב, דלקמן י' צאיתמר נויי סוכה אין ממעטין צסוכה אמר רב אשי ומן הצד ממעטין).

ובעיקר הנידון, הנה בעיקר שיעורא דז' על ז' טפחים דהוא
כדי ראשו ורובו ושולחנו, דגברא באמתא יתיב וטפח
לשולחנו, עמדו האחרו' דא"כ אמאי לא סגי בז' על ו' טפחים,
ובפשוטו טעמא דבעינן הך שיעורא לכל זד, ולכאורה לפ"ז לא
מהני כדי לרבע.

ואפשר אפי' אין כדי הכשר סוכה ממנו עד דופן האמלעי
מנטרפין זה עם זה לכדי הכשר סוכה ואין האויר והפסול חוללינן
מאחר שהכשר מתחצר יחד דרך הצדדים עכ"ל, ועמדו האחרו'
לכאורה למה דנידדו תוס' דאף בגוונא דליכא הכשר סוכה
במקו"א מנטרפין צ' הצדדים, חזינן דסגי בכדי לרבע, ויל"ד.